

SANS ADIEU PARIS

Miroslava Burianová

Francouzská metropole představila v letošní turistické sezóně módu jako hlavní téma výstav i stálých expozic. Značný prostor dostala i ve svatostánku kultury v Louvru. Projekt *Louvre Couture* instaloval 99 modelů nejvýznamnějších značek v historických interiérech i expozicích muzea. Výběr ze 45 módních domů byl podřízen vizuálnímu souznění se zvoleným prostorem a vystavenými předměty. Instalace do zaslepených výklenků, dveří a oken či nově vytvořené podesty navazující na stávající vitríny propojily výstavu nenásilně s expozicí. Co se exponátů týče, měly ukázat živé spojení mezi módou a uměním. Někde působí tato symbióza dokonale, jinde poněkud nepřírozně. Jen některé značky, například Versace, Christian Dior nebo Dolce & Gabbana svojí opulencí dokonale souzní se zdobnými interiéry či historickými uměleckými předměty. Komplikovaná je orientace, neboť výstava prochází řadou sálů. Naštěstí je k dispozici leták s mapkou, ačkoli i s ní návštěvníci bloudí a musejí se vracet. Směrovky často chybí, číslování modelů nenavazuje. Každý, kdo si chce výstavu užít, by potřeboval k ruce osobního navigátora, jenž místo vystavených oděvů a doplňků bude sledovat mapu. Louvre je navíc oblíbený cíl turistů, takže sály jsou přeplněné návštěvníky, kteří do výstavy vlastně jen „zabloudili“ při hledání Mony Lisý či jiných TOP artefaktů, což je patrné i z jejich sportovních oděvů.

Specifické pro návštěvníky, a nejen ženy, výstav módy totiž je, že v sobě často mají určitou kultivovanost stylu. Jejich hluboké zaujetí vizualitou, předměty a obsahem, nikoli jen bloumáním chodbami Louvru, bylo patrné na všech ostatních výstavách módy. Tradičně se každoročně prezentují nové výstavy v Musée Galliera (Muzeum módy města Paříže). Zatímco třetí díl *La mode en mouvement* věnovaný sportovní módě je instalován klasicky ve stávajících vitrínách a došlo jen k obměně předmětů, o patro výše vyrostla v paláci Galliera monumentální architektura. Navrhl si ji sám vystavovaný designer. Owens pojal první sál jako „svatyni“ své tvorby, ostatně výstavu nazval *Rick Owens, Temple of Love*. Strohé tvary a vertikálnost stavby připomínají egyptský chrám, kde jsou oděvy prezentovány téměř jako posvátné relikvie.

Obr. 1. – Výstava *Louvre couture*, model Karel Lagerfeld pro Chanel (kolekce haute couture jaro/léto 2019) v historickém interiéru Louvru

Obr. 2. – Výstava Rick Owens, *Temple of Love* v Palais Galliera, první sál

Koncept druhého sálu vychází z Owensovy inspirace brutalismem, čemuž odpovídají paprskovitě uspořádané betonové bloky, na nichž stojí figuríny v řadách. Architekturu lze v celé řadě výstav, jež se v Palais Galliera konaly, označit za jednu z nejvýraznějších.

Novodobé módě se věnuje i výstava *Azzedine Alaïa Thierry Mugler 1980/1990 deux décennies de connivences artistiques*, kterou připravila Azzadine Alaïa Foundation přímo v domě návrháře. Populární koncept komparace představuje jakýsi dialog dvou géníů módy, které pojily přátelské i profesní vztahy. Muglerova dramatická teatralita se protнула s Alaïaovým perfekcionismem, takže Mugler díky Alaïaově mistrovskému řemeslu učinil své návrhy nositelnějšími, zatímco Alaïa díky Muglerově teatralitě do své práce vnesl nové dramatické linie a efekty. Výstava zkoumá stylové průniky během osmdesátých a devadesátých let. Instalace v autentickém prostoru, kde modely vznikaly, čistota, skvělý výběr (Alaïa byl sběratelem ikonických oděvů jiných návrhářů, tedy i Muglera) a skutečné souznění návrhářů činí z výstavy estetický zážitek.

Obr. 3. – Výstava *Azzedine Alaïa Thierry Mugler 1980/1990*, model Azzedine Alaïa (kolekce Prêt-à-porter jaro/léto 1990) s plexisklovým neviditelným korpusem

Pro úplnost doplním, že vzácné tapiserie v Musée de Cluny se dočkaly v rámci nedávno dokončené zcela nové expozice moderní adjustace. Kolekce šestice slavných tapisérií s jednorozcem dostala samostatný prostor, kde vynikne jejich jedinečnost. Rovněž zopakovat si návštěvu stálé expozice v Galerie Dior nikdy nepřestane přinášet mimořádný vizuální požitek.

Vrcholným zážitkem jsou výstavy věnované dvěma výjimečným osobnostem módy, které zásadním způsobem ovlivnily její vývoj. Worth navrhl šaty nepřestřížené v pase, zavedl kolekce, předvádění šatů na modelkách a stál u zrodu celého systému velké módy. Poiret, označovaný za „krále módy“, si připisoval zásluhy na odstranění korzetu, a především byl prvním, kdo proměnil módu v umění.

Výstava *Paul Poiret, la mode est une fête* v Musée des Arts décoratifs (uměleckoprůmyslové muzeum – MAD) v jednom z traktů Louvru připomíná mimořádnou osobnost jednoho z nevlivnějších návrhářů. V instalaci okouzlí přes 550 exponátů. Vedle šatů a plášťů jsou to návrhy, fotografie, doplňky, parfémů i osobní

Obr. 4. – Výstava *Paul Poiret, la mode est une fête* v Musée des Artes decoratifs, téma věnované počátkům kariéry

Obr. 5. – Výstava *Paul Poiret, la mode est une fête* v Musée des Artes decoratifs, téma věnované oblékání tanečnic a hereček

Obr. 6. – Výstava Worth. *Inventer la haute couture* v Petit Palais, sál věnovaný oděvům pro aristokratky

předměty. Za bohatství sbírek vděčí MAD Poiretové manželce Denise, která byla jeho múzou i modelkou, svojí přirozenou krásou dokonale ztělesňující jeho ideál krásy, a která je muzeu věnovala.

Poiret byl v řadě ohledů inovátor. Jako první vytvořil již v roce 1911 parfém vlastní značky. Pojmenoval ho po nejstarší dceři Rosine. Zastával názor, že vůně musí stejně jako šaty být osobitá. Orientální aroma jeho dalších parfémů vycházelo stejně jako jeho módní tvorba z lásky k exotice. Ve výstavě si mohou návštěvníci k jeho nejslavnějším parfémům i přivonět. Spolupráce s umělci, výrazná inspirace ruským baletem a estetikou orientu patří k charakteristickým prvkům jeho tvorby. Poiretova kreativita v barvách, textuře i fantazijním zdobení byla bezbřehá. Poiretovo sídlo se stalo místem přehlídek, setkávání umělců, slavností a večírků, kde se umění prolínalo s hudbou nebo gastronomií. Po dceři Martine pojmenoval školu dekorativního umění, která jeho představy o novém vzhledu interiérového designu předávala další generaci. Ateliér Martine nabízel módní zboží jako nábytek, interiérový textil, koberce a dekorativní předměty.

Paul Poiret je vnímán jako marketingový génius. Cestoval po Evropě s modelkami a „vynalezl“ módní přehlídky. Prezentaci pojímal jako spektakl, čemuž odpovídá i název výstavy – „móda je slavnost“. Jeho přehlídky byly velkolepé, tematicky stylizované a měly charakter společenské události, jakési performance s hudbou a dekoracemi. V rámci svých propagačních cest navštívil jako první francouzský návrhář v roce 1913 i Spojené státy americké, kde se mu dostalo onoho označení „král módy“. Praha byla počtena v roce 1923. Velký Poiret je zachycen se svými modelkami a Anny Ondrákovou ve filmu *Únos bankéře Fuxe* v režii Karla Antona. Poiretův spektakulární styl se odráží i v architektuře výstavy, rozdělené do jedenácti témat. Přestože salon fungoval jen necelá tři desetiletí, zapsal se do dějin módy jako ten, který určoval vývoj. Sošné linie bez korzetu,

Obr. 7. – Výstava Worth. *Inventer la haute couture* v Petit Palais, téma věnované salonům na ulici de la Paix

vzory inspirované estetikou orientu, kostýmy pro tanečnice a herečky, to vše prezentuje výjimečný soubor dochovaných artefaktů.

Překvapivý je rozsah zájmů návrháře. Výstava ho představuje nejen jako módního tvůrce, ale rovněž jako muže mnoha vášní, který byl zároveň sběratelem, malířem, spisovatelem nebo zakladatelem gastronomických klubů. „*At' už byla povaha mého podnikání či oblast činností jakákoli, do všeho, co jsem dělal, jsem vkládal veškerý svůj temperament a cit,*“ napsal v pamětech vydaných v roce 1930 a dokonale to vystihuje renesanční charakter jeho osobnosti.

Ostatně Elsu Schiaparelli šíře jeho talentu ohromila natolik, že Poireta označila za nového Leonarda da Vinci. Uznání se dočkal i z úst Christina Diora a inspiroval celé generace návrhářů. Závěr výstavy je věnován právě odkazu tohoto mistra, kdy je jeho dílo dáno do kontextu s modely Yves Saint Laurenta a Johna Galliana pro značku Dior, dále Jean Paul Gaultiera, Elsy Schiaparelli, Azzedine Alaïya a dalších. Někteří Poiretovi vytýkají, že čerpal z neevropských kultur bez kontextu a kritického rámce. Narodil se v roce 1879, první kolekci vytvořil pro módní dům Worth v roce 1901, v době vrcholného kolonialismu. Nahlížet na minulost očima dnešní doby je ahistorické.

Výběr šatů v každé vitrině dokonale souzní jak tematicky, tak vizuálně, což podtrhuje individuálně zvolená barevnost i grafické prvky. Křehké šaty jsou instalovány na nakloněné rovině jen s mírným náznakem lidského těla. Scénické svícení navozuje atmosféru Belle Époque. Obsahově precizně zpracované popisky jsou sdružené k celé vitrině, tj. k třem až devíti předmětům, jsou umístěné na bocích a doplňují je kresby obrysu předmětů, aby se návštěvníci orientovali. Bohužel tak nemají možnost si je přečíst při pohledu na předmět. Díky scénickému svícení, které sice dává vyniknout předmětům, ale pro popisky je nedostatečné (navíc si čtenář sám stíní), je získání informací nekomfortní.

Obr. 8. – Výstava *Worth. Inventer la haute couture* v Petit Palais, vizuál výstavy se šaty hraběnky Greffulhe

Popisky jsou obecně nejslabším momentem většiny zmiňovaných výstav. Odlepují se (*Azzedine Alaïa, Louvre couture*), jsou špatně osvětlené a čitelné (*Paul Poiret*), nevhodně umístěné (*Rick Owens*). Bohužel angličtina není samozřejmostí u všech textů, a to dokonce ani u výstav určených pro zahraniční návštěvníky. Chybí u základních popisů, tedy u těch nerozšířených, stejně jako u dětského doprovodného programu (*Worth*). Naopak vynikající jsou vesměs doprovodné tiskoviny od letáků (*Paul Poiret* – nejen skládačka, ale skutečná brožurka s kompletními texty) přes katalogy (*Worth* dokonce dva) a krásné propagační předměty. Pro výstavu *Azzedine Alaïa Thierry Mugler 1980/1990* vznikly dokonce pro každé šaty korpusy z plexiskla, které jsou na první pohled neviditelné, neboť svým tvarem oděv kopírují, a navíc díky průhlednosti umožňují vidět rubovou stranu a etiketu se značkou. Společným znakem výstav jsou skvělé svícení, velkolepé instalace a výjimečné artefakty.

V říjnu uplyne 200 let od narození zakladatele zmíněného módního domu Worth, Charlese Frederica. Výstava v Petit Palais s názvem *Worth. Inventer la haute couture* je první retrospektivní výstavou módního domu, která velkoryse představuje příběh značky od krinolín, které pomáhal prosadit v módě a navrhoval pro francouzský císařský dům, po taneční charlestonky. Poslední model z kolekce podzim–zima 1954/1955 je již jen labutí písní slavného módního domu. Vystaveny jsou portréty, fotografie, osobní předměty, módní alba s návrhy, ale především stovky šatů ze sbírek z celého světa. Spojují je luxusní tkaniny, nádherné barvy, dokonalé zpracování a slavné majitelky.

Témata výstavy sledují víceméně chronologickou linku od prvních krinolín pro vlastní ženu, přes uvolněné siluety, Worthovu vášeň pro historizující styl a maškarní kostýmy. Úspěch značky se odráží v modelech pro slavné dámy, mezi nimiž se objevovaly Paulina Metternichová, francouzská císařovna Evženie, rakouská císařovna Alžběta zvaná Sisi, ruské carevny, dámy ze španělského a portugalského dvora a další aristokratky. Právě korunovační (uherská korunovace císařovny Alžběty nebo ruských careven) oděvy, formální dvorské oděvy nebo svatební šaty patřily ke specializaci domu. Ve výstavě je jim věnován celý velký sál. Rozšířené popisky vysvětlují změnu barevnosti šatů oproti portrétu, zajímavosti střihu, přibližují majitelky šatů i příběhy slavnosti, pro které je oblékaly. Samostatná část je věnována příběhu Rue de la Paix, kde sídlily i další haute couture domy. Poslední sál prezentuje produkci salonu potomků Charlese Frederica Wortha v duchu blýskavých dvacátých let 20. století.

Většina výstavy je instalována galerijně, avšak část věnovaná historii domu a ulice z tohoto rámce architektonicky vybočuje. Umožňuje nahlédnout do zákulisí vzniku výjimečných modelů. V osmi patrech domu na adrese de la Paix 7 pracovalo kolem roku 1900 přes tisíc lidí, byly zde dílny, sklady, kanceláře, fotografický ateliér i jídelna pro zaměstnance. Některé z nich výstava připomíná i předměty. Dále v ulici sídlily salony Paquin, Doucet, Paul Poiret nebo Louis Vuitton. Ten navrhl pro transport Worthových modelů klientkám přes Atlantik slavný skříňový kufr, ve kterém byly šaty zavěšené. Spolupráce s klenotníkem François Cartierem potvrdilo i dvojité manželství vnuků Charlese Wortha se

sourozenci Cartierovými. Potemnělé prostory věnované jednotlivým značkám připomínají i díky sametovým lahvčkám a zrcadlům dobové prostory, vybízejí k zpomalení a vychutnání pocitů z jedinečných modelů.

K nejvýznamnějším zákaznicím módního domu patřila Élisabeth hraběnka Greffulhe, předobraz vévodkyně de Guermantes v románu Marcela Prousta *Hledání ztraceného času*. Její ikonický zelený model čajových šatů se symetrickým vzorem převzatým z otomanského sametu ze 16. století vznikl kolem roku 1897 a ukazuje nejen Worthův inovativní princesový střih bez přestřižení v pase, ale svou osobitostí odráží i vztah zákaznice a designéra. Zeleno-temně modré šaty jsou i hvězdou plakátu výstavy, jejich vzor se objevuje na sešitech, tužkách, taškách a dalších předmětech, které si návštěvníci mohou koupit na památku.

Zelené jsou i šaty v poslední místnosti pro princeznu Murat z roku 1926 z hedvábného saténu s mimořádným vzorem ryb ze zlatého a stříbrného lamé. Design navrhl švýcarský malíř Jean Dunand ve stylu art deco propojeném s japonskými prvky, které tak rád používal na lakovaných uměleckých předmětech. V dětském doprovodném programu autoři navrhli šaty doplnit jedním z parfémů, které jsou zde rovněž vystavené.

Křehké lahvičky více jak dvaceti vůní značky Worth vznikly ze spolupráce se slavným sklářem René Laliquem. Mezi nimi i zelený flakon vůně *Sans Adieu* z roku 1929, který ve své sbírce opatruje i pražského Národní muzeum. Flakon je jedinečný nejen svým nepřehlédnutelným vzhledem, ale i příběhem. Patřil manželce jednoho z prvorepublikových diplomatů Anně Plesingerové Božinové, která s oblibou nakupovala v Paříži. V Petit Palais je vystaveno šest velikostí této ikonické lahvičky. Aromatickou citrusovou vůni vymyslel parfumér Maurice Blanchet v době, kdy výrobci parfémů experimentovali se silnými aromatickými kreacemi, které symbolizovaly abstraktní pojmy, jako je paměť, čas a věčnost.

Design lahvičky se vyznačuje vybroušeným stylem s čistými, symetrickými liniemi, které čerpají inspiraci z newyorských mrakodrapů, například Chrysler Building, a estetiky stylu art deco. Zářivá smaragdová barva skla symbolizuje mládí a naději. Název *Sans Adieu* znamená „bez rozloučení“ a evokuje představu něčeho věčného, co nepotřebuje loučení, protože bude vždy přítomno, stejně jako vůně a stejně jako móda, a to kde jinde než v Paříži. „Sans adieu Paris!“ Paříž byla, je a bude stále zdrojem skvělé inspirace, tedy bez rozloučení a opět příští rok.

Obr. 9. – Parfém *Sans Adieu*, značeno: Worth, flakon René Lalique. Sběrka Národního muzea, H8-24.512. Foto: Olga Tlapáková